

Rekenkamer

Memo

Aan : Voorzitter en leden van de Gemeenteraad
van Overbetuwe

Van : Rekenkamer

CC : Leden College van Burgemeester en Wethouders
Concerncontroller

Ons kenmerk : 13 int 00943

Datum : 4 april 2013

Betreft : Jaarverslag 2012/jaarplan 2013 Rekenkamer gemeente Overbetuwe

Geachte voorzitter en leden van de gemeenteraad,

Hierbij bieden wij u ons jaarverslag 2012 in combinatie met het jaarplan 2013 aan. Wij hebben in ons jaarverslag 2012 aandacht besteed aan het thema 'doorwerking'. Daarbij hebben wij ons afgevraagd of en zo ja op welke wijze onze effectiviteit nog verder kan worden verbeterd. Mocht u nog vragen hebben over het jaarverslag 2012 dan wel over het jaarplan 2013, dan zijn wij graag bereid tot een nadere toelichting.

Met vriendelijke groeten,

P. Houtsma
Voorzitter rekenkamer
Overbetuwe

Jaarverslag 2012

&

Jaarplan 2013

Rekenkamer

Gemeente Overbetuwe

***“DOORWERKING OF GEEN DOORWERKING?
DAT IS DE VRAAG”***

(vrij naar W. Shakespeare)

**SAMENSTELLING
REKENKAMER**
(per 31/12/2012)

Dhr. P. Houtsma (extern lid,
voorzitter)
Mevr. J. J. Sminck (extern lid)
Dhr. E.A.M. Masselink (extern lid)
Dhr. M.J.M. van den Boogaart
(raadslid)
Dhr. H.A. Besemer (burgerlid)

**SECRETARIAAT
REKENKAMER**

Secretaris (parttime)
Mw. M.G. Timmerman-Koenders

Adres
Dorpsstraat 67/Postbus 11
6660 AA Elst

Telefoonnummer
0481-362545

E-mail
m.timmerman-koenders@overbetuwe.nl

Website
www.raadoverbetuwe.nl

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord voorzitter

1. Jaarverslag 2012

Inleiding

Wat hebben we gedaan?

Wat hebben we bereikt?

Wat heeft het gekost?

2. Jaarplan 2013

Inleiding

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor doen?

Wat gaat het kosten?

VOORWOORD

Veel rekenkamercommissies houden zich, mede door een vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitgevoerde evaluatie van de rekenkamerfunctie, niet alleen bezig met het doen van goed onderzoek, maar ook met de doorwerking van hun aanbevelingen. Met andere woorden komt er door de raadsbesluiten over de onderzoeksrapporten ook 'beweging' in de onderzochte dossiers en door de leereffecten daaruit ook in andere beleidsthema's. Wij hebben in onze vergaderingen daar ook regelmatig over gesproken. Zien we dat de raad, het college en de ambtelijke organisatie iets met onze onderzoeksresultaten doen of wordt er – met alle complimenten voor het goede werk van de rekenkamer – kennis genomen van de aanbevelingen en gaat ieder weer zijn eigen weg. Bij deze discussie willen wij zeker niet anderen 'de maat nemen' maar kijken we vooral naar ons zelf. Zijn we met de juiste onderwerpen op het juiste moment bezig en zijn onze relaties met politieke, bestuurlijke en ambtelijk betrokkenen zodanig dat die 'beweging' naar verbetering er als van nature inzit. Belangrijke vragen die we met verschillende partners binnen de gemeentelijke organisatie willen bespreken. In het voorliggende jaarverslag 2012 kijken we terug op onze productie in dat jaar maar ook naar de politieke en bestuurlijke behandeling. Daarmee proberen we al wat meer zicht te krijgen op de doorwerking van onze onderzoeksresultaten. Vervolgens nemen we dat mee in onze verdere keuzes over de toekomstige onderzoeksonderwerpen. Met die houding proberen wij nog meer bij te dragen aan de verdere verbetering van besluitvorming in de raad. Daarvoor is immers de rekenkamerfunctie door de wetgever ingesteld.

In 2012 hebben we ons volop kunnen richten op onze basistaak te weten het doen van onderzoek. Dat hebben we niet alleen door diepgaande onderzoeksrapporten gedaan maar ook door – veelal in eigen beheer – opgestelde rekenkamerbrieven.

We zijn ook weer blij te constateren dat in het afgelopen jaar de relatie met het College en met de ambtelijke organisatie wederzijds constructief is, zonder daarbij overigens onze onafhankelijkheid en objectiviteit uit het oog te verliezen. Ook dit jaar koppelen we onze verantwoording over 2012 aan onze onderzoeksvoornemens voor 2013.

Peter Houtsma,
Voorzitter

1 Jaarverslag 2012

1.1 Inleiding

Missie en doelstellingen

De missie van de rekenkamer luidt als volgt:

“de gemeentelijke rekenkamer Overbetuwe wil bijdragen aan het toetsen en verbeteren van de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid en beheer.”

Met haar producten wil de rekenkamer de controlerende functie van de gemeenteraad van Overbetuwe versterken. Zij richt zich daarbij in de eerste plaats op het evalueren van het gevoerde beleid. De rekenkamer wil zichtbaar maken hoe publiek geld wordt besteed, of dit volgens de afgesproken regels geschiedt en of de voorgenomen doelstellingen van de gemeente ook daadwerkelijk worden bereikt.

Concreet wil de rekenkamer Overbetuwe bijdragen aan:

- de doeltreffendheid van beleid en een doelmatige besteding van publieke middelen;
- de kwaliteit van het lokale openbaar bestuur;
- een goed functionerende lokale democratie;
- een transparant gemeentelijk functioneren en publieke verantwoording daarover.

Wil de rekenkamer kunnen oordelen over het effectief, efficiënt en rechtmatig functioneren van de gemeente, dan kan dit alleen op basis van objectief feitenonderzoek. Deze objectiviteit vereist een hoge mate van onafhankelijkheid. De onafhankelijkheid is goed verankerd in de formele positie en bevoegdheden van de rekenkamer.

1.2 Samenstelling rekenkamer

In de gemeente Overbetuwe is gekozen voor een rekenkamerfunctie als bedoeld in artikel 81, lid o van de Gemeentewet. Dat wil zeggen een gemengde commissie bestaande uit externe leden en interne (raads)leden.

De benoemingstermijn van de twee externe leden, mevr. J. J. Smink en de heer E.A.M. Masselink loopt tot februari 2017 en de benoemingstermijn van de heer P. Houtsma loopt tot januari 2015. De termijn van de door de raad benoemde raadsleden de heren M.J.M. van den Boogaart en H.A. Besemer loopt af aan het einde van de lopende bestuursperiode.

1.3 Wat hebben we gedaan in 2012?

A. *Onderzoek Bedrijventerreinen gemeente Overbetuwe*

Alhoewel het meeste veldwerk bij het (gezamenlijk met een zestal lokale rekenkamers en de provinciale Rekenkamer Oost uitgevoerde) onderzoek naar bedrijven terreinen in 2011 is verricht, heeft afronding daarvan en bestuurlijke behandeling in de eerste helft van 2102 plaatsgevonden. Naast de bestuurlijke nota en de nota bevindingen over het bedrijventerreinenbeleid in Overbetuwe ontving de raad ook de bestuurlijke nota voor de provincies Gelderland en Overijssel. Hierin wordt ingegaan op (de uitvoering van) het bedrijventerreinenbeleid van provincie en stadsregio.

Doel- en vraagstelling van het onderzoek waren:
"het bieden van inzicht in de effectiviteit van het bedrijventerreinenbeleid op provinciaal en gemeentelijk niveau om Provinciale Staten en de gemeenteraden te ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol, met als focus de (regionale) planning van bedrijventerreinen en het herstructureringsbeleid. De hoofdvraag hierbij is in hoeverre het door de provincies en gemeenten gevoerde bedrijventerreinenbeleid in Overijssel en Gelderland tot de gewenste resultaten en effecten leidt, en welke aanbevelingen kunnen worden gedaan?"

Naast onze aanbeveling om verder op de, consistent met het beleid van rijk, provincie en stadsregio, ingeslagen weg te gaan hebben wij aandacht gevraagd voor de volgende zaken:

1. Verbeter de monitoring van het bedrijventerreinenbeleid. Vul de nu nog fragmentarische beleidsinformatie voor de gemeenteraad aan met enkele effectindicatoren, zoals ontwikkeling in vestigingsklimaat, ruimtelijke kwaliteit en leegstand;
2. Deel de jaarlijkse voortgangsrapportage die door de stadsregio wordt opgesteld met de gemeenteraad. Dit met het oog om de gegevens uit de monitor te relateren aan beleidsvoornemens, autonome ontwikkelingen en trends. Daarbij is het van belang om een consistente vorm van informatieverschaffing in programmabegroting en jaarstukken te hanteren.

Het rapport is op 14 maart 2012 aan de raad aangeboden met het advies over dit thema een ronde tafelgesprek te houden. Na behandeling van dit advies in het presidium werd hiervan afgezien. De behandeling in de voorronde op 8 mei 2012 gaf slechts beperkte discussie, met de uiteindelijke conclusie dat het rapport bij kon dragen bij de behandeling van integrale documenten als de programmabegroting. In de raadsvergadering van 29 mei 2012 is het rapport als hamerstuk niet meer inhoudelijk behandeld.

B. *Quick scan onderzoek begrotingswijzigingen*

Bij diverse fracties bestond de behoefte om – tegen de achtergrond van de relatief grote hoeveelheid administratieve en begrotingswijzigingen – inzicht te krijgen in de achterliggende praktijk van het gebruik van administratieve en begrotingswijzigingen.

Doel- en vraagstelling in het onderzoek waren:

"inzicht verschaffen in regelgeving en praktijk rond begrotingswijzigingen in de periode januari-december 2011, afgezet tegen algemeen aanvaarde normen voor het wijzigen van de begroting. Verder worden er, voortvloeiende uit het voorgaande, aanbevelingen gedaan op het punt van doelmatigheid. De te beantwoorden onderzoeksvragen waren:

1. Wat is de bestaande werkwijze rondom het aanbieden van begrotingswijzigingen aan de raad?
2. Is de door de gemeente Overbetuwe toegepaste systematiek van begrotingswijzigingen algemeen bekend bij de gemeenteraad?
3. Welke begrotingswijzigingen en administratieve wijzigingen zijn op de programmabegroting 2011 door de raad vastgesteld?

Op grond van de antwoorden op de onderzoeksvragen zijn wij tot de volgende aanbevelingen gekomen:

- a) Evalueer de huidige werkwijze rondom begrotingswijzigingen en administratieve wijzigingen tegen de achtergrond van het budgetrecht van de raad waarbij aspecten als integrale afweging, autorisatieniveau en rol en functies (bestemmings)reserves en voorzieningen expliciet aan de orde komen;
- b) Weeg bij de inzet van de algemene (vrij aanwendbare) reserve expliciet de functie ervan als risicobuffer en onderdeel van het gemeentelijk weerstandsvermogen mee;
- c) Pas op grond van de uitkomst van de discussie over bovenstaande aanbevelingen de Financiële Verordening ex. art. 212 Gw aan.

Bij de behandeling van de resultaten uit de quick scan in de voorronde op 30 mei 2012 werd vooral aandacht besteed aan de inzet van de algemene reserve bij dekkingsvoorstellen. In de raadsvergadering van 19 juni 2012 is geen inhoudelijke discussie meer gevoerd over de resultaten van de quick scan.

C. Onderzoek Jaarstukken 2011

Zoals gebruikelijk besteden wij ieder jaar expliciet aandacht aan de kwaliteit van de informatie in de jaarstukken. Voor de jaarstukken 2011 hebben wij de kwaliteit getoetst aan de hand van twee criteria:

1. De jaarstukken zijn een consistent en logisch sluitstuk van de jaarlijkse planning en controlcyclus;
2. De inhoudelijke en financiële toelichting op de verschillen tussen programmabegroting 2011 en jaarstukken 2011 is toegankelijk, leesbaar, volledig en niet eerder te voorzien.

In onze rekenkamerbrief van 4 juni 2012 hebben wij de raad geïnformeerd over onze bevindingen over de kwaliteit van de jaarstukken gebaseerd op een analyse vanuit de beide bovengenoemde criteria. Wij komen tot een tweetal conclusies:

- o De bestuurlijke informatie zoals die in de planning en controldocumenten is weergegeven, is beperkt consistent. Er is geen adequate verbinding in programmabegroting en in de jaarstukken tussen de drie W-vragen (wat willen we bereiken c.q. wat is bereikt, wat gaan we daarvoor doen c.q. wat hebben we er voor gedaan, wat mag het kosten c.q. wat heeft het

gekost). Dat geldt zowel in de documenten als er tussen. Wij hebben in onze brief als bijlage een mal opgenomen met de toetsingscriteria voor programmabegroting en jaarstukken. Deze kan door de raad als hulpmiddel worden gebruikt bij de toetsing van de consistentie in de planning en controlcyclus 2012.

- Bij de verschillenanalyse raming versus werkelijkheid constateerden wij dat er geen duiding wordt gebleven aan het gedeeltelijk achterblijven van de beleidsuitvoering voor de toekomstige uitvoering, dat de toelichting in een aantal gevallen erg financieel-technisch is, waardoor de raad onvoldoende in een beoordelingspositie zit en dat in een aantal situaties de financiële verschillen eerder voorspelbaar waren en mogelijk daarmee in de integrale afweging in de Najaarsnota 2011 al konden worden meegenomen.

Bij een doorkijk in de programmabegroting 2012 hebben wij inmiddels een verbetering geconstateerd rondom de samenhang in doelen, inspanningen en kosten. Uiteraard is het van belang dat de raad met behulp van deze verbeterde start in de planning en controlcyclus 2012, een adequate toelichting op beleidsmatige en financiële verschillen in de jaarstukken 2012 ontvangt. Deze informatievoorziening wint aan belang naarmate het budgetrecht van de raad in de programmabegroting wordt ingevuld via een beperkt aantal programma's. De budgetten op programmaniveau zijn het niveau waarop de raad het college autoriseert voor het doen van uitgaven binnen de programmadoelen.

Onze brief over de jaarstukken 2011 is betrokken bij de behandeling in de raad van de jaarstukken 2011. De portefeuillehouder gaf aan de aanbevelingen zo veel als mogelijk te implementeren.

D. Opstart en veldwerk Onderzoek Handhaving

In september 2012 zijn wij gestart met de uitvoering van het onderzoek naar het gemeentelijk handhavingsbeleid. In het voorjaar 2013 zullen de resultaten van het onderzoek na de reguliere hoor- en wederhoorprocedures aan de raad worden gepresenteerd.

E. Overige activiteiten

De Rekenkamercommissie is lid van de landelijke vereniging van rekenkamers en rekenkamercommissies. De voorzitter heeft in 2012 zowel de algemene ledenvergadering als het jaarcongres van de vereniging bezocht. De rekenkamer is vertegenwoordigd in de gemeentelijke Auditcommissie, waarbij overleg met de accountant over de jaarlijkse Boardletter en het controlerapport van bevindingen, naast afstemming van onderzoeken agendapunten zijn.

Op 26 november 2012 hebben wij een brief aan de raad gericht in verband met de door de raad op 8 mei 2012 bij de besluitvorming over Elst Centraal aangenomen motie. Het verzoek aan de rekenkamer om onderzoek te doen naar het project Elst Centraal, de verschillende deelprojecten en de effecten op het gemeentelijk weerstandsvermogen van de projectuitvoering, vroeg om een verheldering over de verwachtingen bij de raad. Over de intentie van de motie is op 15 januari 2013 met een vertegenwoordiging uit de raad nader overleg geweest.

1.4 Wat hebben we bereikt?

De Rekenkamer drukt de eigen doeltreffendheid c.q. haar doorwerking uit in de mate waarin:

- De gemeenteraad Overbetuwe de aanbevelingen van de Rekenkamer overneemt;
- het college van burgemeester en wethouders toezeggingen doet om aanbevelingen uit te voeren en concreet actie onderneemt om de toezeggingen en raadsbesluiten uit te voeren;
- de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid, beheer en de organisatie en de rechtmatigheid van handelen van de gemeente Overbetuwe verbeteringen te zien geven.
- Er goede contacten bestaan met raad, college en ambtelijke organisatie als basis voor de onderzoekswerkzaamheden.

Samengevat zijn de volgende resultaten te melden:

1. De resultaten van haar onderzoeken zijn alle bespreekpunten geweest voor de raad;
2. De raad de aanbevelingen vanuit de onderzoeken overneemt c.q. betrokken heeft bij de eigen discussie in de raad over het betreffende thema;
3. Het onttrekt zich aan de directe waarneming van de rekenkamer in hoeverre het college concrete actie onderneemt om de door de raad overgenomen aanbevelingen dan wel de in het debat gedane toezeggingen uit te voeren;
4. Het onttrekt zich aan de directe waarneming van de rekenkamer of en zo ja op welke wijze uitkomsten van rekenkameronderzoeken bijdragen aan verbeteringen in beleid en beheer;
5. Er over het algemeen een constructieve houding bij betrokkene in de rekenkameronderzoeken.

De bovengenoemde resultaten zijn voor ons aanleiding om met diverse partners in de gemeentelijke organisatie in contact te treden, om, met in acht name van de verschillende rollen en verantwoordelijkheden die de 'spelers' bij rekenkameronderzoek hebben, te overleggen over verdere verbetermogelijkheden van ons werk. In een eerste gesprek zijn daarbij de volgende mogelijkheden de revue gepasseerd:

- De rekenkamer bereidt zelf het voorstel aan de raad voor m.b.t. de resultaten en aanbevelingen;
- Bij de aanbieding van de onderzoeksresultaten aan de raad wordt standaard de mogelijkheid meegenomen om een presentatie aan de raad te geven;
- Regisseer als rekenkamer zelf de wijze van presentatie van de onderzoeksresultaten;
- Kan een raadswerkgroep die zich buigt over de onderzoeksresultaten voor een borging van de aanbevelingen zorgen/
- Kan de rekenkamer bij de bespreking van de agendering van de onderzoeksresultaten aanschuiven bij het presidium?

1.5 Wat heeft het gekost?

Bedrijfsvoering

De Rekenkamer beschikt over een parttime ambtelijk secretaris vanuit de raadsgriffie. Deze richt zich met name op ondersteuning van de voorzitter bij het voorbereiden van de rekenkamervergaderingen en de verslaglegging. De feitelijke onderzoekswerkzaamheden werden in 2012 deels uitbesteed aan externe onderzoekers.

Financiële verantwoording 2012

In de begroting 2012 is voor de Rekenkamer een (structureel voor deze bestuursperiode) budget opgenomen van € 45.000, -.

Onderstaand is een overzicht van het budget en de kosten opgenomen.

	uitgaven 2012	
	Begroot	Feitelijk
Presentiegelden/vacatiegeld	45.000,-	7.437,04
onderzoekskosten intern		1.800,-
Onderzoekskosten extern		16.872,-
Divers		495,-
Totaal		26.604,04

Toelichting:

De onderschrijding is deels te wijten aan het nog niet verwerken in de financiële administratie 2012 van een meerwerknota met betrekking tot het onderzoek Handhaving.

2 Jaarplan 2013

2.1 Inleiding

Het doel van de Rekenkamer is om door middel van onderzoeken inzicht te bieden in de prestaties van de gemeente Overbetuwe als geheel en waar mogelijk aanbevelingen te formuleren voor de toekomst op de gebieden van doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid.

De Rekenkamer heeft de functie bij te dragen aan de kwaliteit van de besluitvorming door het bestuur van Overbetuwe. Zij doet daartoe aanbevelingen die zijn gebaseerd op onderzoek. Zij richt haar onderzoek op die beleidsterreinen en die aspecten van de bedrijfsvoering van de gemeente waarop zij risico's voor de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid ziet en waar de meerwaarde van rekenkameronderzoek het grootst is.

Wij geven in het jaarplan 2013 aan welke onderwerpen in 2013 onderzocht zullen worden. Daarbij geven we inzicht in de groslijst (2.2) en de gehanteerde selectiecriteria (2.3).

2.2 Wat willen we bereiken?

Teneinde een afgewogen selectie van onderzoeksonderwerpen te kunnen doen hebben wij onze eigen zogenaamde groslijst geactualiseerd. Daarnaast hebben we een overzicht verkregen van de onderzoeken die het college zelf voornemens te doen is vanuit haar 213a-verplichting en welke speciale aandachtspunten de accountant betreft bij het onderzoek naar de jaarrekening. De eigen groslijst van potentiële en nog niet onderzochte onderwerpen is de afgelopen jaren door ons zelf opgesteld en bijgehouden. Bij een eerste herijking van de bestaande groslijst kwamen we tot de volgende mogelijke onderzoeksonderwerpen (in willekeurige volgorde):

- Inhuur externen;
- Verbonden partijen;
- Subsidiebeleid;
- Grondexploitaties;
- Burgerparticipatie;
- Meta onderzoek naar beleidsevaluaties;
- Brandweer;
- Reserves en voorzieningen;

In het najaar van 2010 zijn de raadsfracties bezocht en deze kwamen tot de volgende onderzoekssuggesties:

- Burgerparticipatie;
- Bedrijventerreinen;
- Handhaving op het gebied van ruimtelijke ordening;
- Subsidiebeleid (o.m. STA);
- Systematiek begrotingswijzigingen;
- Budgetrecht raad;

- Park Lingezen;
- Kostendekkendheid tarieven;
- Doelmatigheid vergunningverlening;
- Verbonden Partijen;
- Informatievoorziening aan de raad (juist, tijdig, volledig)
- Grondexploitaties
- Borging nakoming toezeggingen etc. in de raad
- Gemeentelijk integratiebeleid.

Zoals beschreven in het jaarverslag 2012 hebben wij de onderzoeken Bedrijventerreinen en Handhaving inmiddels uitgevoerd dan wel in uitvoering. Voor wat betreft het onderzoeksonderwerp grondexploitaties leggen wij het verband met het verzoek van de raad voor een onderzoek naar het bestemmingsplan Elst Centraal.

2.3 Wat gaan we daarvoor doen?

We hebben onze eigen groslijst en de suggesties vanuit de raadsfracties afgezet tegen de in het onderzoeksprotocol opgenomen selectiecriteria. Deze selectiecriteria zijn de volgende:

- Belang: maatschappelijk en financieel belang verbonden aan het onderwerp;
- Twijfel: naarmate er meer twijfels zijn over het bereiken van de doelen van beleid of de inzet van de middelen, is er meer aanleiding tot onderzoek;
- Risico: kans dat de 'rekening' aan de gemeente wordt gepresenteerd op het moment dat het misgaat;
- Toegevoegde waarde rekenkameronderzoek: toevoeging op onderzoek door anderen of wanneer onderwerp zonder rekenkameronderzoek onvoldoende aandacht zou krijgen.

Toetsing van eigen groslijst, suggesties van raadsfracties, auditplan 213a-onderzoeken en accountonderzoeken heeft ertoe geleid dat we de volgende onderzoeken zullen gaan uitvoeren in 2013. Hierbij hebben wij ook meegenomen dat het oriënterend onderzoek naar burgerparticipatie voorlopig wordt aangehouden in het licht van de recent ingevoerde nieuwe werkwijze van de raadsbesluitvorming:

- ✓ Afronding onderzoek gemeentelijk handhavingsbeleid
- ✓ Onderzoek naar controlerende rol raad bij grondexploitaties in het kader van de raadsmotie over het bestemmingsplan Elst Centraal; wij stellen voor om het verzoek aan de rekenkamer om onderzoek te doen naar het bestemmingsplan Elst Centraal zo op te pakken dat de raad:
 - Onafhankelijk inzicht wordt verschaft in de validiteit van de uitgangspunten bij de diverse deelprojecten in het bestemmingsplan;
 - De raad meer inzicht wordt verschaft in de effecten van variabelen in grondexploitaties op onder meer het weerstandsvermogen van de gemeente.
- ✓ Onderzoek jaarstukken 2012 met als speciaal aandachtspunt kostendekkendheid gemeentelijke tarieven;
- ✓ Een nog nader in te vullen nazorgonderzoek.

2.4 Wat mag het kosten?

In 2013 is voor de Rekenkamer het beschikbare budget en de uitgavenverdeling als volgt:

Uitgavensoort	Bedrag
Externe onderzoekskosten/ondersteuning secretaris	32.000
Vacatiegelden commissieleden	10.000
Overige uitgaven	3.000
Totaal budget	45.000

De kosten van de ambtelijke ondersteuning van de Rekenkamer zijn niet opgenomen in het bovengenoemde budget. Gelet op de ervaringen rondom de inzet van externe onderzoekers en de ambities genoemd in de onderzoeksprogrammering 2013 zal een beroep op de ondersteuning van externe onderzoeksbureaus worden gedaan.